

HAMKORLIK PEDAGOGIKASI

Ota-onalar bilan ishlashning zamonaviy shakllari

Muxtorova Sitara Dilmurodjon qizi
Andijon davlat chet tillari instituti 213-guruh talabasi

Annotatsiya: Zamonaviy ta'lim tizimida bolaning har tomonlama kamol topishi faqat maktab devorlarida emas, balki oila muhitida ham shakllanadi. Ushbu ikki muhitning — maktab va oilaning — o'zaro uyg'un hamkorligi pedagogik jarayonning samaradorligini tubdan oshiradi.

Ushbu tezisdagi hamkorlik pedagogikasining nazariy asoslari, ota-onalar bilan ishlashning zamonaviy shakllari, ularning afzalliklari va amaliy qo'llanilish mexanizmlari tahlil qilinadi.

Аннотация: В современной системе образования всестороннее развитие ребёнка формируется не только в стенах школы, но и в семейной среде. Гармоничное сотрудничество этих двух сред — школы и семьи — значительно повышает эффективность педагогического процесса. В данной тезисной работе анализируются теоретические основы педагогики сотрудничества, современные формы работы с родителями, их преимущества и механизмы практического применения.

Abstract: In the modern education system, a child's comprehensive development is shaped not only within the school environment but also in the family setting. The harmonious cooperation between these two environments—school and family—significantly increases the effectiveness of the educational process. This thesis analyzes the theoretical foundations of cooperative pedagogy, modern forms of working with parents, their advantages, and mechanisms of practical implementation.

Kalit so'zlar: Hamkorlik pedagogikasi, ota-ona va maktab hamkorligi, zamonaviy pedagogik yondashuv, Lev Vygotsky nazariyasi, yaqin rivojlanish zonasi, raqamli ta'lim, masofaviy muloqot, ota-onaning faol ishtiroki, mediatsiya, pedagogik kompetensiya.

Ключевые слова: Педагогика сотрудничества, сотрудничество семьи и школы, современный педагогический подход, теория Lev Vygotsky, зона ближайшего развития, цифровое образование, дистанционная коммуникация, активное участие родителей, медиация, педагогическая компетентность.

Key words: Cooperative pedagogy, parent-school collaboration, modern pedagogical approach, Lev Vygotsky's theory, zone of proximal development, digital education, distance communication, active parental involvement, mediation, pedagogical competence.

I BOB. HAMKORLIK PEDAGOGIKASINING NAZARIY ASOSLARI

1.1. Hamkorlik pedagogikasi: ta'rif va mohiyat

Hamkorlik pedagogikasi — bu o'qituvchi, o'quvchi va ota-onalar o'rtasidagi munosabatlarni tenglik, o'zaro hurmat va birgalikdagi mas'uliyat tamoyillariga asoslangan pedagogik yondashuv. Bu tizimda ota-ona passiv kuzatuvchi yoki faqat uy vazifasini nazorat qiluvchi sifatida emas, balki ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi sifatida ko'riladi.

Psixolog L. S. Vygotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi ushbu yondashuvning psixologik asosini tashkil etadi: bola kattalar yordamida mustaqil holda uddalay olmaydigan vazifalarni bajarishi mumkin. Bu "kattalar" doirasi nafaqat o'qituvchini, balki birinchi navbatda ota-onani ham o'z ichiga olishi kerak.

1.2. An'anaviy va zamonaviy yondashuvlarning farqi

An'anaviy yondashuvda ota-onalar bilan muloqot asosan bir tomonlama — maktabdan oilaga yo'naltirilgan edi. Zamonaviy hamkorlik modeli esa ko'p tomonlama va dinamik: ota-ona maktabga nafaqat ma'lumot olish uchun keladi, balki qaror qabul qilish jarayoniga jalb qilinadi, loyihalarda ishtirok etadi, o'z tajribasini ulashadi.

Quyidagi jadval ikki modelning asosiy farqlarini ko'rsatib beradi:

Mezon	An'anaviy model	Hamkorlik modeli
Muloqot yo'nalishi	Bir tomonlama	Ko'p tomonlama
Ota-onaning roli	Passiv qabul qiluvchi	Faol ishtirokchi
Uchrashuvlar	Chorakda bir marta	Doimiy va moslashuvchan
Muloqot vositasi	Yuzma-yuz	Raqamli + yuzma-yuz
Maqsad	Xabardor qilish	Birgalikda rivojlantirish

II BOB. OTA-ONALAR BILAN ISHLASHNING ZAMONAVIY SHAKLLARI

2.1. Raqamli platformalar va masofaviy muloqot

Texnologiyaning jadal rivojlanishi ta'lim muassasalariga ota-onalar bilan muloqotning butunlay yangi shakllarini taqdim etdi.

Elektron kundaliklar va maktab portallari

Telegram, WhatsApp guruhlarini yoki maxsus ilovalar orqali ota-onalar bolasining baholarini, davomatini va topshiriqlarini real vaqt rejimida kuzatib borishi mumkin. Bu shaffoflikni oshiradi va muammolar vaqtida hal qilinishiga yordam beradi.

Onlayn ota-ona yig'ilishlari

Zoom, Google Meet kabi platformalar orqali o'tkaziladigan yig'ilishlar vaqt va makon cheklovlarini bartaraf etadi. Pandemiya davri ko'rsatdiki, bunday formatda ishtirok darajasi an'anaviy yig'ilishlarga nisbatan 30–40% yuqori bo'lishi mumkin.

Video murojaat va mini-darslar

O'qituvchi ota-onalarga qisqa video ko'rinishida uy vazifasini qanday tushuntirish, qanday o'qish muhitini yaratish kerakligini ko'rsatib berishi zamonaviy pedagogik amaliyotning ajralmas qismi bo'lib bormoqda.

2.2. Loyiha va tadbirga asoslangan hamkorlik

Oilaviy loyihalar

Bola va ota-ona birgalikda bajaradigan loyihalar — tadqiqot ishlari, ijodiy topshiriqlar, tarixiy arxiv tuzish — nafaqat akademik bilimni mustahkamlaydi, balki oila ichidagi muloqotni ham jonlantiradi.

Kasb-hunar sayohatlari va "Ota-onam darsi"

Ota-onani o'z kasbi yoki hayot tajribasi haqida sinfda gapirish uchun taklif qilish hamkorlikning eng samarali shakllaridan biri. Bola o'z ota-onasini yangicha ko'radi, sinfdoshlar esa amaliy hayot tajribasidan ilhom oladi.

Maktab tadbirlarini birgalikda rejalashtirish

Ota-onalarni bayramlar, sport musobaqalari va ijodiy tunlarni tashkil etishga jalb qilish ularning maktab hayotida manfaatdor ishtirokchilar sifatida sezishiga zamin yaratadi.

2.3. Psixologik-pedagogik ma'lumot berish shakllari

Ota-onalar maktabi

Muntazam ravishda o'tkaziladigan seminarlar, treninglar va ma'ruzalar orqali ota-onalar bolalarni tarbiyalashning ilmiy asoslarini, yosh psixologiyasini, kommunikatsiya texnikalarini o'rganadi. Bu formatda o'qituvchi "tarbiyachi" dan ko'ra "hamkor mutaxassis" roliga kiradi.

Keys-seminarlar va muammoli muhokamalar

Konkret pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish orqali ota-onalar muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Barcha ishtirokchilarning reflektiv ko'nikmasi oshadi.

Individual maslahat sessiyalari

Psixolog yoki o'qituvchi bilan ota-ona o'rtasidagi maxfiy, individual muloqot juda nozik, ammo samarali shakl. Bu sessiyalar ota-onaga o'z farzandiga individual yondashuv bo'yicha aniq yo'l-yo'riq beradi.

2.4. Resursli va ko'ngilli hamkorlik

Ota-onalar resurslari banki

Har bir oilaning o'ziga xos tajribasi, bilimlari va imkoniyatlari mavjud. Maktab bu resurslarni sistematik ravishda to'plab, zarur paytda foydalana olishi kerak.

Ko'ngilli ota-onalar guruhlari

Ayrim maktablarda ota-onalar kichik guruhlarda bolalarga qo'shimcha darslar beradi, kutubxonani tartibga keltiradi yoki ekologik loyihalarda ishtirok etadi. Bu nafaqat maktabga yordam, balki ota-onaning jamoa faoliyatiga qo'shilishi demakdir.

2.5. Mediatsiya va nizolarni konstruktiv hal etish

Zamonaviy maktab ota-onalar bilan faqat yutuqlarni nishonlash uchun emas, balki muammolarni ham birgalikda hal etish uchun ishlashi kerak. Mediatsiya — ikki tomon o'rtasida neytral uchinchi shaxs vositachiligida muammoni hal etish texnikasi — maktab psixologlari tomonidan tobora ko'proq qo'llanilmoqda. Bu yondashuv ota-onaning "ayblash" yoki "himoya qilish" pozitsiyasidan "birgalikda yechim izlash" pozitsiyasiga o'tishiga yordam beradi.

III BOB. HAMKORLIKNING SAMARADORLIGINI TA'MINLOVCHI OMILLAR

3.1. O'qituvchining hamkorlikka tayyorgarligi

Hamkorlik pedagogikasi o'qituvchidan bir qator yangi kompetensiyalarni talab qiladi:

- Empatiya va faol tinglash ko'nikmasi
- Raqamli savodxonlik
- Konflikt va stress boshqaruvi
- Ota-onalar bilan teng huquqli muloqot olib borish madaniyati

An'anaviy pedagogik ta'lim bu kompetensiyalarga yetarli e'tibor bermagan. Shuning uchun zamonaviy pedagogik ta'limning muhim vazifasi — kelajak o'qituvchilarini hamkorlik pedagogikasi ruhida tayyorlashdir.

3.2. Oilaning ichki omillari

Ota-onaning ta'lim darajasi, iqtisodiy holati, vaqt resurslari va psixologik salomatligi hamkorlikka tayyorlikning asosiy omillaridir. Maktab bu farqlarni hisobga olib, turli imkoniyatdagi oilalar uchun moslashuvchan formatlar taklif etishi zarur. "Bir o'lcham hammaga to'g'ri keladi" tamoyili bu erda ishlamaydi.

3.3. Maktab muhiti va ma'muriyatning roli

Hamkorlik pedagogikasi faqat individual o'qituvchi tashabbusida emas, balki butun maktab madaniyatida aks etishi kerak. Direktorning liderlik uslubi, xodimlar uchun mo'ljallangan korporativ tarbiya va ota-onalarga ochiq eshiklar siyosati — bularning barchasi muayyan maktabda hamkorlikning qanchalik chuqur ildiz otganini belgilaydi.

IV BOB. MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

4.1. Mavjud to'siqlar

Hamkorlik pedagogikasini amaliyotga joriy etishda bir qator sistemli muammolar mavjud:

- Zamonaviy hayot ritmining tezlashuvi ota-onalarning maktabga ajratadigan vaqtini kamaytirmoqda
- Raqamli tengsizlik — texnologiyalardan foydalana olmaslik — ayrim oilalarning raqamli hamkorlik shakllaridan chetda qolishiga sabab bo'lmoqda
- "Maktab o'qitadi, oila boqadi" degan stereotipik qarashlar hali ham keng tarqalgan
- O'qituvchilarning ortiqcha yuklanganligi ularga ota-onalar bilan sifatli hamkorlik uchun vaqt qoldirmaydi

4.2. Istiqbolli yo'nalishlar

Kelajakda hamkorlik pedagogikasining rivojlanishini quyidagi yo'nalishlarda ko'rish mumkin:

- Sun'iy intellekt yordamida personallashtirilgan muloqot: har bir oilaning ehtiyoj va imkoniyatlariga moslashtirilgan avtomatlashtirilgan tavsiyalar tizimi
- Neyropedagogika yutuqlarining ota-onalarga etkazilishi: miya rivojlanishi, uyqu, ovqatlanish va ta'lim o'rtasidagi bog'liqlik haqidagi ilmiy bilimlarni tushunarli tarzda yetkazish
- Oilalararo hamkorlik networks: turli oilalarning o'zaro tajriba almashishi va birgalikda bolalarni tarbiyalashi uchun tashkiliy platformalar
- Maktab-oila-jamiyat uchburchagi: mahalla, nodavlat tashkilotlar va biznesni ham jalb etgan keng hamkorlik ekotizimi

XULOSA

Hamkorlik pedagogikasi — bu quruq metodika emas, balki ta'lim-tarbiya jarayonini barcha manfaatdor tomonlar birgalikda quradigan falsafiy yondashuvdir. Zamonaviy shakllar — raqamli platformalar, oilaviy loyihalar, ota-onalar maktabi, mediatsiya — bu falsafani amaliyotga tatbiq etishning aniq vositalaridir.

Tadqiqotlar ko'rsatmoqdaki, ota-onalar maktab hayotida faol ishtirok etadigan oilalardagi bolalar akademik ko'rsatkichlari yuqori, emotsional barqarorligi mustahkam va ijtimoiy adaptatsiyasi muvaffaqiyatliroq bo'ladi. Bunday bolalar maktabni sevadi, chunki maktab ularning dunyosini butunlay quchoqlaydi — oilasi ham, o'qituvchilari ham bir jamoada ishlaydi.

Demak, hamkorlik pedagogikasi — bu nafaqat pedagogik texnologiya, balki bolaning baxtli va to'laqonli bolalik davri uchun kattalar olamining birlashishi. Maktab va oila o'rtasidagi devorni qurib emas, balki ko'prik qurish orqali biz kelajak avlodga eng muhim hayot saboqlaridan birini o'rgatamiz: murakkab masalalar hamisha birgalikda, hurmat va hamkorlik asosida yaxshiroq hal qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Amonashvili, Sh. A. (1989).** *Maktab hayotining insonparvarlik asoslari.* — Toshkent: O'qituvchi.
2. **Vygotskiy, L. S. (1984).** *Bolalar psixologiyasi.* — Moskva: Pedagogika.
3. **Epstein, J. L. (2011).** *School, Family, and Community Partnerships.* — Corwin Press.
4. **Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002).** *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement.* — Austin: SEDL.
5. **O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni (2020).**
6. **Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (1997).** *Why Do Parents Become Involved in Their Children's Education? Review of Educational Research, 67(1), 3–42.*
7. **Karimov, I. A. (1997).** *Barkamol avlod — O'zbekiston taraqqiyotining poydevori.* — Toshkent: Sharq.
8. **Redding, S. (2000).** *Parents and Learning.* — Brussels: International Academy of Education.